

Workshop 09. Hoe overleef ik het spellingsonderwijs?

Door: Auteur: Linda van Teeffelen, Pabo Groenewoud Nijmegen

In deze workshop gaan we in op achtergronden en knelpunten bij het spellingsonderwijs. Leerkracht Heidi Smits zal aan de hand van een praktijkvoorbeeld ingaan op het werken met niveaugroepen binnen het spellingsonderwijs, zoals dat wordt toegepast op basisschool de Wegwijzer in Drunen. Ze laat enkele coöperatieve werkvormen zien, waarmee je kinderen kunt motiveren en activeren bij het soms toch wel taaie spellingsonderwijs. Lies Carlier doet dat vanuit een Vlaams perspectief. Van de studenten wordt een actieve bijdrage verwacht.

Wat ik verwachtte van deze workshop

Ik heb mij ingeschreven voor deze workshop, omdat ik mijn kennis over spellingsonderwijs wilde verbreden. Zelf ben ik een voorstander van coöperatieve werkvormen. Hierdoor ben ik nieuwsgierig gemaakt. En wil ik mijn kennis verbreden. Het lijkt me gewoon geweldig om aantrekkelijke spellingslessen te kunnen geven. Het is een uitkomst om de kinderen goed spellingsonderwijs te kunnen geven. Ook verwacht ik momenten van uitwisseling. Dit lijkt me prettig doordat iedereen dan nadenkt over het spellingsonderwijs dat past binnen hun onderwijsvisie.

De workshop

“Dit is niet zomaar een workshop, maar een praktijkvoorbeelden workshop.”

Bron: Docent Heidi Smits.

Met dit citaat begon Heidi Smits deze workshops die naast haar wordt gegeven door Marijke Bouwhuis en Lies Carlier. Door dit citaat had iedereen zin in de workshop. We zaten allemaal vol verwachting te wachten hoe wij ons spellingsonderwijs aantrekkelijker kunnen maken. Ook vermeldde zij dat je de titel van deze workshop gemakkelijk kunt afstemmen op het onderwijs. Deze titel kun je in drie titels herschrijven:

- Hoe overleef ik (student) het spellingsonderwijs?
- Hoe overleef ik (leerkracht) het spellingsonderwijs?
- Hoe overleef ik (leerling) het spellingsonderwijs?

Alle drie de partijen hebben het over hetzelfde. Over het algemeen wordt de spelling beschreven als ‘saai’ en ‘taaie stof’. Hier wil iedereen, en dus ik ook, vanaf.

“Deze workshop is de kans om hieraan te werken.” (Bron: Heidi Smits)

1. Aanleren van woordjes

Dit aspect wordt door kinderen als ‘saai’ ervaren. Leerkrachten vinden het lastig om dit spontaan en leuk te brengen. Heidi Smits biedt ons een leuke, interactieve, leerzame en betrokken activiteit aan die we zelf mogen ervaren.

1. De leerkracht verdeelt de klas in twee groepen.
2. De ene groep wordt de kleine kring en de andere groep wordt de grote kring.

Situatietekening:

3. De leerkracht geeft iedere leerling een woord dat wordt gebruikt bij deze spelvorm.
4. De kinderen nemen met hun woordkaartje plaats in de twee kringen zodat ze tegenover iemand staan.
5. De buitenkring draait. In het begin draait de grote kring twee plaatsen door, omdat kinderen vaak vriendjes en vriendinnetjes opzoeken.
6. Een aantal afspraken worden nog genoemd: de binnenkring blijft altijd staan en de buitenkring draait door. De binnenkring begint met dicteren.
7. De binnenkring leest het woord voor en de buitenkring dicteert het woord. Is het goed dan leest de buitenkring het woord voor en de binnenkring dicteert het woord. Na twee keer fout geantwoord te hebben, laat je het kaartje zien. Je ruilt het kaartje en de buitenkring draait een plaatsje door.
8. Het spel herhaalt zich tot het eindsignaal is geklonken.

1.2 Hoe ik dit spel heb ervaren

Het spel was best wel met veel geluid, maar dit stoorde niet. Iedereen is effectief bezig. Ik heb zelf ervaren dat het best lastig is om woorden te dicteren. Je moet echt goed nadenken. In het begin dacht ik dat het veel gemakkelijker zou zijn. Zo zie je maar weer dat het goed is om het spel eerst zelf te hebben gespeeld.

Ik vond het een heel leuk spel, waar naast het leerelement ook een spanningselement in zat.

Ondanks dit heb je zoveel nieuwe woordjes geleerd of woordjes geoefend.

En als leerkracht heb je de leerlingen elkaar laten toetsen. Na het gesprekje achteraf kom je erachter wie moeite had met een bepaald woord en omdat je zelf aanwezig bent bij het spel, kom je ook nog achter moeilijke woorden voor de kinderen.

2. Nadenken over spelling

Dit gedeelte werd gegeven door Lies Carlier. Zij begon haar gedeelte met een mooi gedicht wat heel toepasselijk is binnen de spelling, ofwel de Nederlandse taal.

Letters

Letters zijn simpel
aan elkaar geplakte bolletjes en
streepjes
met hier en daar een puntje, meer niet
maar pas op
een half rondje teveel bij een l
en je noemt je lief een dief
één keer een h vergeten
en je bent een kannibaal
- dag, ik eet hans-
twee keer uitschieten in een dictee
en hij krabde zijn hond
wordt hij krabte zijn kond
en dat is dan mooi drie fout

Hans Hagen

Met dit gedicht wilde Lies ons na laten denken over 'spelling' in het geheel.

Zoals: Wat vind je belangrijk aan spelling?

Lies gaf aan dat zij het spreken het belangrijkste vindt. Zo vind iedereen iets anders. Dat geeft niet. Als je het maar goed onderbouwt, je hebt erover nagedacht.

Spelling is niet primair. Het is een wisselwerking. Het komt overal in terug. Toch moet je voldoen aan de leerplannen en de eindtermen. Bij de spelling ligt de klemtoon op het spreken. Spelling komt niet alleen voor in afzonderlijke spellingslessen. Het zit verweven in alle domeinen van Nederlands en alle leergebieden. Hierbij moet je kinderen niet overladen! Je moet criteria stellen. Wat is voor jou belangrijk? Hierbij kun je denken aan dat je kinderen criteria aangeeft waar je tijdens deze les op gaat letten. En trek daarom geen fouten af van andere fouten! Laat kinderen innovatief en creatief zijn.

Lies werkt met kinderen met een taalachterstand. Zij wordt veel geconfronteerd met spellingsproblemen. Maar waar wordt zij mee geconfronteerd?

- Opletten op metataal
Beperk je uitleg, minimaliseer grammaticale begrippen.
- Taalontwikkeling en dus woordenschat is een algemene spellingsvoorwaarde
Als je een woord niet kent, verloopt het schrijven ervan erg moeizaam!
- Haal het niveau niet naar beneden
- Methode is niet super.
  - Selecteer.
  - Een methode is wel belangrijk om een leerlijn doorheen de verschillende jaren te volgen.
  - Didactische principes behouden.

Lies onderwijst spelling op een speciale manier. Zij deelt dit met ons zodat wij dit kunnen toepassen als wij ook een klas krijgen met taalachterstanden. Lies geeft dit weer door een lesvoorstel:

- Inleiding Start met verwondering, motiveer je kinderen.
- Instructie Koppelen aan spellingsstrategieën.
  - Op welke manier kom ik tot de juiste schrijfwijze van een woord?
  - Samen / alleen / in een groep zoeken naar de gepaste strategie en deze duidelijk uitleggen aan de kinderen.
  - Nieuwe woorden laten zoeken en categoriseren (dit kan speels).
- Inoefenen en verwerken
  - Selecteer in het aanbieden van oefeningen.
  - Kies verschillende oefeningen uit meerdere methodes en handleidingen.
- Reflecteren
  - Wat heb ik geleerd?
  - Wat neem ik mee?
  - Wat onthoud ik?

Wat ze ons hiervan mee wil geven, gekeken naar het spreken, is dat je spreekt van taal met taal. Woordenschat en spelling kun je dus niet los zien. Hou je didactische principes vast.

Ook zegt ze dat je spellingswoorden moet selecteren. Hier ben ik het helemaal mee eens.

Je selecteert als volgt:

- frequentie
- functioneel
- betekenisvolle situatie

=

betekenisvolle woorden

Denk iedere keer goed na waarvoor je het doet. Als je dat helder hebt, dan kun je onderwijzen. Dat de leerkracht staat achter zijn/haar onderwijs is heel belangrijk, want we leven in een maatschappij waarin de Nederlandse taal heel belangrijk is!

Streef daarom naar gelukkige kinderen die kunnen functioneren in de maatschappij.

Dit impliceert dat zij vlot Nederlands praten. Zo zullen zij zich goed integreren en worden ze geaccepteerd.

3. Materialen om de spellingslessen aantrekkelijker te maken

Heidi Smit verzorgde dit gedeelte. Zij begon te vertellen dat zij veel werkte met kinderen met een taalprobleem. Het is niet leuk voor de kinderen om altijd maar negatief in het beeld gebracht te worden. Vandaar dat zij een speciale naam heeft bedacht voor deze groep: zij zijn VIP.

VIP staat heel stoer en staat voor Verlengde Instructie Ploeg. Voor de kinderen klinkt dit opbeurend terwijl het dezelfde groep kinderen is.

Hierna vertelde ze dat ze zelf veel materiaal heeft ontwikkeld om de spellingslessen aantrekkelijker te maken. Een veelkomend probleem is de 'i'. Deze letter kan kort en lang klinken. Hiervoor heeft Heidi een vuistregeltje waardoor de kinderen het gemakkelijker kunnen onthouden:

"De 'i' klinkt kort dus krijg ik twee medeklinkers op mijn bord."

Dit is een relatief eenvoudige regel om te onthouden en het slaat meteen op een spellingsregel.

- Woordenslag

Dit spel is vergelijkbaar met het spel zeeslag. Nu niet met boten maar met woorden van de woordkaart. Iedere persoon krijgt twee veldkaarten. 1 voor zijn/haar eigen woorden en de andere kaart om de gevonden letters in te vullen.

	A	B	C	D	E	F	G	H
1								
2								
3								
4								

- Woordzoekers

Alle woorden die je hier gebruikt, zijn van de woordkaart.

4. Mening van studenten over spelling

Marijke Bouwhuis heeft dit gedeelte verzorgd. We kregen allemaal een rood en een groen kaartje. We gingen praten over stellingen. Het waren stellingen waarover iedereen eens moest nadenken die spellingsonderwijs gaf. Deze stellingen kunnen ons (studenten) hebben om onze visie te verbreden. De volgende stellingen zijn aan bod gekomen:

1. Leerlingen moeten bij stellen niet letten op spelling.
2. Leerlingen mogen de spellingscontrole gebruiken.
3. Een ezelsbruggetje als 't kofschip werkt spellingfouten in de hand.

Opvallend aan deze stellingen was dat we twee kansen kregen om te antwoorden. De eerste kans was meteen na het noemen van de stelling. Daarna hebben we er even over gediscussieerd. Nadat de kookwekker afliep, stopte de discussie en mochten we nogmaals antwoorden. Opvallend was dat nu de antwoorden heel anders waren.

Deze oefening is ook heel leuk om met kinderen te doen. Het is relatief simpel om te organiseren en je hebt er niet veel materiaal voor nodig. Alleen: stellingen, een rood en groen blaadje en een kookwekker. Deze oefening past binnen alle vakgebieden.

Wat neem ik mee naar de praktijk?

Ik heb veel ideeën verkregen om mijn spellingslessen aantrekkelijker te maken. Deze manieren zijn allemaal in spelvorm en sluiten aan bij de te hanteren methode. Je kan het dus ten allen tijden gebruiken. Alle spelvormen die ik in dit document heb beschreven zou ik hanteren. Ze zijn gemakkelijk te organiseren en aantrekkelijk voor de kinderen. Als de kinderen met deze materialen spelen, zijn zij onopgemerkt bezig met taal, met spelling. Dat willen we bereiken toch? Dus veel vliegen in één klap als je werkt op deze manier. Het heeft een hele positieve werking om mijn spellingsonderwijs.

Zijn mijn verwachtingen uitgekomen?

Jazeker! Mijn kennis over spellingsonderwijs heb ik door deze workshop zeker verbreed. Nu kan ik op een aantrekkelijke manier de spellen aanbieden in coöperatieve werkvormen waar de kinderen onopgemerkt werken aan de taal, aan de spelling, verbreden. Tijdens deze workshop hebben we deze spellen zelf mogen ervaren. We weten dus meteen waar eventuele knelpunten zijn in het spel, maar ook gekeken naar de spellingsproblemen. Ook zijn er veel momenten geweest van uitwisseling. We hebben onze visies met elkaar uitgewisseld en ook de kijk op de spellen en of we zelf al van dit materiaal hadden. Ook hebben ze uitgelegd hoe we het gemakkelijk zelf kunnen maken en ook eventueel met behulp van hulpouders. De workshop sloot perfect aan bij mijn verwachtingen.

Literatuurtips:

- www.ambrasoft.nl